

ДІАГНОСТИКА ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У системі професійної підготовки військових фахівців провідне місце займає цикл суто військових дисциплін, у процесі вивчення яких відбувається загальновійськова підготовка курсантів. Під загальновійськовою підготовкою ми розуміємо педагогічний процес у вищих військових закладах освіти, спрямований на формування професійно значущих знань, практичних умінь і навиків професійної діяльності, професійно важливих якостей майбутніх військових фахівців відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик.

У процесі започаткованого педагогічного дослідження, спрямованого на підвищення якості загальновійськової підготовки курсантів ВВНЗ на основі використання віртуального моделювання, ми зіткнулися з необхідністю мати певний апарат та методику щодо діагностування означеної якості. Отже, якість загальновійськової підготовки ми виміряли на основі таких критеріїв: 1) продуктивність - ознака нестандартного, творчого підходу у використанні набутих знань і умінь щодо розв'язання професійних завдань; 2) варіативність – ознака можливості виявлення різноманітних способів і застосування різноманітних засобів щодо вирішення професійного завдання; 3) адекватність – ознака правильного сприйняття обстановки, її аналізу і прийняття рішення щодо виконання професійного завдання в її умовах; 4) оперативність – ознака швидкого виконання професійного завдання без негативного впливу на його результати; 5) усталеність – ознака стабільно ефективного, без емоційного напруження, виконання професійних завдань за будь-яких умов.

У результаті дослідження феномену “якість” ми дійшли висновку, що якість загальновійськової підготовки курсантів доцільно оцінювати за ступенем сформованих у них професійно важливих якостей. Тому експериментальне дослідження якості загальновійськової підготовки курсантів ми розпочали з визначення найважливіших професійних якостей, необхідних військовому спеціалісту для ефективного виконання службових обов'язків, які повинні бути сформовані у процесі такої підготовки. Для цього було проведено анкетування, в якому взяли участь провідні військові фахівці ОІСВ. Узагальнюючи всі запропоновані якості, ми виокремили три блоки: військова компетентність, організаційно - педагогічна компетентність, морально-бойові якості.

Шляхом експертного оцінювання ми з'ясували кількість балів, що відповідає як кожному блоку, так і кожній якості всередині цього блоку, що дозволило розробити шкалу оцінювання.

Ураховуючи, що максимальна кількість балів, яку міг набрати курсант, становила 120, ми визначили межі, в яких змінювалися рівні досліджуваної якості. Так, курсантам, які набрали кількість балів з інтервалу (0; 40] відповідав низький рівень якості, з інтервалу (40; 80] - середній рівень, з інтервалу (80; 120] – достатній рівень.

У визначенні якості загальновійськової підготовки курсантів взяли участь два експериментальних потоки курсантів 3-го і 4-го курсів. Вибір для експериментального дослідження курсантів саме цих курсів був зроблений нами не випадково. За перші два роки навчання, коли загальновійськова підготовка вже три-

ває, професійно важливі якості певною мірою повинні бути сформовані.

Загалом експериментальну базу склали 344 курсанти.

В основу методики діагностування якості загальновійськової підготовки курсантів у ВВНЗ лягло електронне тестове опитування.

Курсантам був запропонований спеціально розроблений нами тест, який містив 45 тестових завдань з елементами віртуального моделювання. Кожному курсанту пропонувалося виконати 15 з них, що обиралися комп'ютерною програмою довільним чином. Проте кожне із запропонованих завдань відповідало певній якості й дозволяло перевірити стан її сформованості.

Перші 15 запитань дозволили виявити якість блоку “Військова компетентність”. Кожні три завдання з них відповідали певній якості цього блоку. Так, запитання 1.1.1- 1.1.3 були спрямовані на виявлення знань службових обов'язків, умінь їх виконувати у повсякденній діяльності та під час бойових завдань та оцінювалися максимальною кількістю в 4 бали. 1.1.1 і 1.1.3 - запитання на вибір кількох можливих правильних відповідей. На кожне з цих запитань курсантам пропонувалося кілька варіантів відповідей, з яких потрібно було визначити правильні. Кількість балів за запитання надавалася залежно від кількості правильно обраних відповідей. Отже, було запропоновано 4 правильних відповіді, кожна з яких оцінювалася в 1 бал. Запитання 1.1.2 передбачало вибір єдиної можливої правильної відповіді та оцінювалося в 4 бали, якщо ця відповідь була правильною, та в 0 балів - в інших випадках. Запитання 1.2.1-1.2.3 були спрямовані на виявлення знань документів, що регламентують службову діяльність, умінь працювати з ними та таємними матеріалами, та оцінювалися кожне в 7 балів. Питання 1.2.1 - на вибір єдиної можливої правильної відповіді; оцінювалося в 7 балів, якщо ця відповідь була правильною, та в 0 балів - в інших випадках. Для відповіді на запитання 1.2.2 курсантам пропонувалося вказати відповідність між зображеними на малюнках умовними тактичними позначеннями та їхніми назвами. Кожна правильна відповідь оцінювалася у 0,78 балів. Для відповіді на запитання 1.2.3 курсантам потрібно було визначити з кількох варіантів відповідей правильні. Було запропоновано 5 правильних відповідей, кожна з яких оцінювалася в 1,4 бали. Запитання 1.3.1-1.3.3, спрямовані на виявлення знань озброєння й військової техніки та умінь щодо їх використання і зберігання, оцінювалися кожне в 13 балів. Питання 1.3.1 - питання на вибір єдиної можливої правильної відповіді; оцінювалося в 13 балів, якщо ця відповідь була правильною, та в 0 балів - в інших випадках. Питання 1.3.2 передбачало визначення відповідності між найменуваннями експлуатаційних регулювальних параметрів та самими параметрами. Кожна правильно вказана відповідність оцінювалася у 0,165 балів. Питання 1.3.3 передбачало визначення правильної послідовності дій під час розгортання радіостанції Р-173; кожна правильна відповідь оцінювалася в 4,33 бали. Запитання 1.4.1-1.4.3, спрямовані на виявлення умінь щодо підвищення бойової готовності підрозділу на основі знань сучасного бою, способів і засобів збройної боротьби, оцінювалися у 16 балів

кожне. 1.4.1 – питання на визначення правильної послідовності дій командира взводу після отримання бойового завдання; кожній правильній відповіді відповідало 1,45 балів. 1.4.2 - питання на вибір єдиної правильної відповіді; оцінювалося у 16 балів, якщо відповідь надано вірно, та в 0 балів - в інших випадках. 1.4.3 - питання на встановлення відповідності між зображеними на малюнках видами маневру сил і засобів та їхніми назвами; кожна правильна відповідь оцінювалася в 2,67 балів. Запитання 1.5.1-1.5.2, спрямовані на з'ясування вмінь діяти в непередбачених ситуаціях, оцінювалися кожне у 10 балів. Усі запитання передбачали вибір єдиної правильної відповіді та супроводжувалися віртуальним зображенням тактичної обстановки.

Інші 15 запитань дозволяли виявити якості блоку “Організаційно-педагогічна компетентність”. З них, питання 2.1.1-2.1.3, спрямовані на виявлення знань і вмінь щодо організації і проведення занять з підлеглими, оцінювалися кожне у 8 балів. 2.1.1 - питання на вибір кількох можливих правильних відповідей. Серед 12 запропонованих на це запитань 8 відповідей були правильними, кожна з яких оцінювалася в 1,14 балів. 2.1.2 – питання на вибір єдиної правильної відповіді серед 8 запропонованих. 2.1.3 - питання на з'ясування відповідності між методами навчання і можливими формами їх реалізації; кожна правильна відповідь оцінювалася в 0,8 балів. Запитання 2.2.1-2.2.3, спрямовані на виявлення знань і вмінь щодо формування психологічного клімату в підрозділі, вивчення особистостей підлеглих, оцінювалися кожне в 4 бали. 2.2.1 – питання на визначення відповідності між назвами груп методів виховання та самими групами; кожна правильна відповідь оцінювалася в 1 бал. 2.2.2 – питання на вибір кількох правильних відповідей, кожна з яких оцінювалася в 0,5 балів. Питання 2.2.3 - на виявлення відповідності між напрямками роботи з діагностики і профілактики порушень статутних взаємовідносин серед військовослужбовців, засобами одержання інформації, формами роботи та їхніми складовими. Кожна правильно вказана відповідність була оцінена в 1,33 бали. Запитання 2.3.1-2.3.3, спрямовані на виявлення вмінь щодо координації роботи підлеглих відповідно до їхніх потенційних можливостей, - питання на вибір єдиної правильної відповіді, що оцінювалася в 4 бали. Запитання 2.4.1-2.4.3, спрямовані на виявлення знань основних засад керівництва підлеглими та вмінь щодо мобілізації особового складу на виконання поставлених завдань, оцінювалися кожне в 11 балів. 2.4.1 - питання на вибір єдиної правильної відповіді. Питання 2.4.2 передбачало визначення відповідності між групами основних вимог щодо управління військами та їхніми складовими; кожна правильна відповідь оцінювалася в 2,75 бали. Питання 2.4.3 – на вибір 4 правильних відповідей (кожна оцінювалася в 2,75 бали) з 7 запропонованих. Запитання 2.5.1-2.5.2, спрямовані на виявлення вмінь самовдосконалення, самонавчання, саморозвитку, були сформульовані у вигляді вибору єдиної правильної відповіді, що оцінювалася в 7 балів.

Останні 15 питань дозволяли виявити сформованість морально-бойових якостей. Так, питання 3.1.1-3.1.3 супроводжувалися віртуальним зображенням тактичної обстановки й дозволяли виявити вміння щодо рішучих дій, спрямованих на виконання бойового завдання, тобто бойову активність. Курсантам пропонувалося вказати єдину із запропонованих правильну відповідь, що оцінювалася в 6 балів;

неправильній відповіді відповідало 0 балів. Питання 3.2.1-3.2.3 були спрямовані на з'ясування бойової самостійності, в основі якої лежать уміння самостійного виконання бойового завдання у відриві від підрозділу, і також супроводжувалися віртуальним зображенням тактичної обстановки. Єдина правильна відповідь, що була обрана курсантами із сукупності запропонованих варіантів, оцінювалася в 4 бали. Питання 3.3.1-3.3.3 дозволяли виявити вірність військового обов'язку шляхом вибору єдиної правильної відповіді серед кількох запропонованих варіантів у запитаннях 3.3.2 й 3.3.3, та кількох варіантів - у запитанні 3.3.1, що оцінювалося в 11 балів. 3.4.1-3.4.2 – питання на з'ясування працездатності при виконанні військового обов'язку, витривалості також передбачали вибір із сукупності варіантів відповідей єдиної правильної, що оцінювалася у 8 балів. Виявити в курсантів наявність такої якості, як військове товариство, дозволяли питання 3.5.1-3.5.3, в яких єдина правильно обрана відповідь надавала можливість отримати 7 балів.

Розроблений нами тест на діагностування якості загальновійськової підготовки курсантів був перевірений на ефективність за допомогою методики, розробленої Н.М. Антофій [1].

За результатами тестування, серед 214 курсантів I експериментального потоку 58 отримали від 80 до 120 балів, 128 - від 40 до 80 балів і 28 - до 40 балів. Серед 130 курсантів II експериментального потоку 26 отримали від 80 до 120 балів, 74 - від 40 до 80 балів і 30 - до 40 балів. Таким чином, було з'ясовано, що кількість курсантів 4-го курсу, в яких зафіксовано достатній рівень якості загальновійськової підготовки, коливається від 25,2% до 29,4%, що трохи більше, ніж на 3-му курсі: від 17,7% до 22,2%. Кількість курсантів із середнім рівнем якості знаходиться в межах від 55,2% до 61,3% на 4-му курсі, що майже не відрізняється від відповідної кількості на 3-му курсі: від 55,6% до 58,7%. Низький рівень якості засвідчили від 11,2% до 16,8% курсантів 4-го курсу, що менше відповідної кількості на 3-му курсі: від 21,5% до 25,2%.

Узагальнюючи отримані результати, ми визначили, що достатній рівень загальновійськової підготовки був зафіксований у 27,1% курсантів, середній - у 59,8%, а низький - у 13,1% курсантів I експериментального потоку; і 20%, 56,9%, 23,1% у курсантів, відповідно, у II експериментальному потоці.

Таким чином, отримані шляхом електронного тестування результати свідчать про те, що курсанти 4-го курсу виявили кращі результати щодо рівнів якості загальновійськової підготовки порівняно до курсантів 3-го курсу, що, на наш погляд, природно.

Аналізуючи результати електронного тестування якості загальновійськової підготовки кожного курсанта, ми дійшли висновку, що у процесі тактичної, вогневої підготовки, підготовки щодо застосування й експлуатації бронетанкової техніки, до бойового забезпечення підрозділів та підготовки до управління підрозділами, що протікають відокремлено одна від одної, у традиційних умовах навчально-виховного процесу ВВНЗ курсантами набуваються певні професійно значущі знання і вміння, але вони майже не синтезуються у професійно важливі якості чи синтезуються досить повільно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антофий Н.Н. Модели и методы информационных системах обучения: Дис...к.т.н.: 05.13.06. – Херсон, 2002.–161 с.

Подано до редакції 16.05.05

РЕЗЮМЕ

В статье представлена авторская методика диагностирования качества общевоинской подготовки курсантов на основе сформированных у них профессионально важных качеств.

SUMMARY

The article presents some original methods of diagnosing the quality of general military preparation of cadets on the base of their actual professionally essential qualities.

Науковий керівник, к. пед. наук, доцент В.В. Корнещук
